

Секція НАЦІОНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ СФЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Андрійв Н.М., старший викладач кафедри економіки,
ВНЗ «Східно-європейський слов'янський університет», м. Ужгород, Україна*

Конкурентне середовище є необхідною основою розвитку вітчизняного підприємництва. Як результат взаємодії чинників та умов, конкурентне середовище створює необхідне оточення для досягнення суб'єктами підприємництва конкурентних переваг.

Формування й розвиток конкурентного середовища у вітчизняному підприємстві має своєрідний характер – відбувалося за умов реформування монополізованої одержавленої власності, за відсутності основних інститутів ринку, ринкової інфраструктури, чіткого законодавчого та нормативного забезпечення. Ці процеси мали й мають свою специфіку, що вплинула на розвиток конкуренції у підприємницькій сфері національної економіки.

Створення основних організаційних засад розвитку конкуренції розпочалося із процесів демонополізації. Спочатку проводилась структурна демонополізація, яка передбачала зміну структури учасників ринку. Неструктурна демонополізація порівняно зі структурною, розпочалась у 2000 р., є складнішою у проведенні, але ефективнішою. До способів неструктурної демонополізації належать: децентралізація управління; обмеження і регламентування функцій органів влади стосовно суб'єктів господарювання; зменшення кількості галузевих органів державної виконавчої влади; зниження або зняття бар'єрів вступу суб'єктів господарювання на ринки.

В Україні надання пільг для вступу на певні ринки створили нерівні умови конкуренції, які виникли внаслідок особливостей економічної політики і виявлялися у наданні «державної допомоги» окремим підприємствам. Йдеться про адресне надання податкових пільг, списання заборгованості перед бюджетом, надання урядових гарантій за комерційними кредитами, відтермінування платежів, нерівність реальних цін на енергоресурси для різних компаній однієї галузі.

Так, податкові пільги, що були закріплені законодавчо на початку 90-х років щодо імпорту товарів для «чорнобильських фондів». Результатом їх впровадження стала масова поява фіктивних «чорнобильських» підприємств. Вони мали штучно створені суттєві переваги перед своїми конкурентами – «звичайними підприємствами». Створення спеціальних економічних зон і

територій пріоритетного розвитку (СЕЗ і ТПП) мало вплив на розвиток конкуренції. Як показав аналіз, конкуренції всередині пільгової території практично не існує. Визначені правила поведінки не дозволяють підприємствам самостійно здійснювати діяльність, спотворюють розвиток конкуренції, перешкоджають належному її вияву. Практика державної допомоги як механізму економічного втручання у функціонування ринків з використанням значних державних ресурсів для підтримки окремих суб'єктів господарювання створює ризик спотворювання умов конкуренції, надаючи їм перевагу над конкурентами.

Ще одною особливістю та чинником, що є визначальним у розвитку конкурентного середовища вітчизняної підприємницької сфери є процеси рейдерства. Про рівень рейдерства в Україні та його вражаючі масштаби свідчать такі факти: діє щонайменше 45-50 рейдерських груп, які складаються з досвідчених юристів та економістів; «результативність» рейдерських атак сягає 90 %; рейдерство набуло системного характеру. Недружні поглинання «по-українськи» найчастіше зводяться до силових захоплень підприємств під прикриттям законних або псевдозаконних підстав. Цей феномен української дійсності ще раз підтверджує тезу про те, що українське рейдерство є насамперед корупційним переділом власності, а не процесом економічної оптимізації та сприяння розвитку конкурентних відносин між суб'єктами підприємництва.

Негативний вплив на конкурентне середовище вітчизняного підприємництва мають процеси тінізації. Принципово нові риси має конкуренція за умов тіньової економіки. У тіньовій економіці не може не існувати “тіньова конкуренція”. Наявність значних фінансових ресурсів, можливість використання владних важелів досить часто стають вирішальним інструментом перетворення конкурентних відносин у юридично не оформлені монополістичні структури. В таких умовах державно-правові механізми підтримки та захисту добросовісної конкуренції не можуть бути застосовані.

Вирішальне значення для розвитку конкурентного середовища у підприємницькій сфері має конкурентне законодавство. Нині уже сформовані основні правові засади. Їх аналіз дозволяє зазначити, що конкурентне законодавство в Україні є складним; в концептуальному плані воно наближається до європейської моделі з окремими рисами американської моделі конкурентного права. застосовується як до приватних суб'єктів господарювання, так і до державних органів.

Таким чином, конкуренція у підприємницькій сфері національної економіки характеризується великою кількістю унікальних чинників, врахування яких вкрай необхідне для реалізації конкурентної політики держави. Окрім таких процесів як розвиток малого і середнього бізнесу,

формування та успішна діяльність бізнесу великого, глобалізація, діяльність ринкових інститутів, зміна поведінки підприємств на ринку, зростання купівельної спроможності населення, на функціонування конкурентних відносин впливає політика органів державної влади, діяльність цільових асоціацій та об'єднань.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Бондар Л.В., аспірант ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», м. Київ, Україна

Економічний простір окремої країни формується на основі виробництва та споживання певного обсягу капіталу як у загальнодержавному рівні, так і в межах окремих регіональних економічних систем. Водночас, характерний для України процес переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки нерозривно пов'язаний із процесом її капіталізації, який полягає насамперед у здатності залучати ресурси та ефективно їх використовувати, трансформувати у джерело створення нової вартості, тобто у капітал. Відповідно рівень капіталізації території можна охарактеризувати як ступінь залучення її ресурсів до економічного простору.

Територіальний капітал як вартість активів, що знаходяться на даній території, здатні приносити дохід, вкладені у справу і які функціонують в якості джерела доходів може бути класифікований за джерелами свого формування на:

1. Позиковий капітал, утворений за рахунок коштів від випуску та розміщення облігацій, засобів банківських кредитів для інвестування у розвиток території;

2. Вільний грошовий капітал, що знаходиться у формі готівкових і безготівкових грошових коштів у органів державної влади та місцевого самоврядування, банків, підприємств, населення;

3. Підприємницький капітал і капітал акціонерних компаній (утворюється з коштів від випуску і розміщення акцій цих компаній) [2].

Таким чином, залучення капіталу може здійснюватися територіальними економічними системами на основі використання цілого ряду джерел, найпоширенішими серед яких на даний час є отримання банківських кредитів, випуск та розміщення цінних паперів, оренда, державне фінансування, інвестиції, акредитиви, векселі, ф'ючерси та інші. При цьому, для залучення позикового капіталу з боку фінансових установ, необхідною є наявність